

Høyere rente for å få prisveksten ned til målet

Sentralbanksjef Ida Wolden Baches presentasjon av rentebeslutningen på arrangement i Arendal.

God formiddag til dere alle og takk til Sparebanken Sør som lar oss få bruke disse flotte lokalene til å gjøre rede for vår rentebeslutning i dag.

Figur: Styringsrenten heves med 0,25 prosentenheter

Norges Banks komité for pengepolitikk og finansiell stabilitet har besluttet å heve styringsrenten med 0,25 prosentenheter til 4 prosent.

Vårt oppdrag er å sikre lav og stabil inflasjon. Målet er en prisvekst som over tid er nær 2 prosent. Samtidig skal vi bidra til at flest mulig er i jobb og til en stabil økonomisk utvikling.

Figur: Prisveksten er høy

Vi setter opp renten for å dempe prisveksten. I juli var konsumprisene 5,4 prosent høyere enn ett år tidligere. Ser vi bort fra energiprisene, er inflasjonen omkring 6½ prosent. Det er langt over målet vårt.

Høy og variabel prisvekst har store kostnader – for den enkelte, for næringslivet og for samfunnet. Det gjør det mer krevende å planlegge, og vanskeligere å vite om prisen på en vare eller tjeneste er rimelig. Lønnstillegg som ser rause ut når de avtales tidlig på året, kan etter noen måneder vise seg å bli spist opp av høy prisvekst. Raske og uventede prisøkninger rammer særlig dem med lave inntekter og minst å gå på.

Figur: Prisveksten er bredt basert

Prisveksten er høy på mange varer og tjenester, både på det vi kjøper fra utlandet og det vi produserer i Norge. Da inflasjonen først begynte å øke, var det særlig energiprisene som bidro. Etter hvert bidro også økte priser på mat og andre varer til å løfte den samlede prisveksten, mens bidraget fra energiprisene gradvis avtok. I det siste har vi sett at høyere priser på tjenester, slik som flyreiser og kultur, i økende grad bidrar til prisoppgangen.

Figur: Internasjonalt er prisveksten på vei ned

Også internasjonalt har prisene steget raskt. For å dempe prisveksten har sentralbankene i flere land hevet styringsrentene til de høyeste nivåene siden finanskrisen i 2008.

Nå ser vi at prisveksten mange steder er på vei ned. Varehandelen mellom land flyter mer normalt igjen etter pandemien, og prisene på å frakte varer har kommet ned. Lavere prisvekst på det vi importerer, vil etter hvert dempe inflasjonen også i Norge.

Samtidig tyder fremtidsprisene på at strømmen fremover vil være billigere enn den var i fjor. Billigere strøm reduserer bedriftenes kostnader. Også det vil bidra til å dempe inflasjonen.

Figur: Lønnsveksten har steget

Selv om det er krefter som nå bidrar til å dempe prisveksten, er det samtidig andre forhold som gir utsikter til at prisveksten vil holde seg oppe en god stund fremover.

Lønnsveksten har steget gradvis de siste årene. I år ble partene i arbeidslivet enige om tillegg som vil gi den høyeste lønnsveksten på 15 år. Årets lønnstillegg er ikke store sammenliknet med de økte levekostnadene mange står overfor, men gir likevel økte kostnader for bedriftene. Det vil bidra til å holde prisveksten oppe.

Figur: Kronen svekket seg mye i vår

Kursen på norske kroner svekket seg mye i løpet av våren. Den har styrket seg noe i sommer, men er fortsatt svakere enn ved årsskiftet.

Vi har ikke noe mål for kronekursen. Når vi likevel er opptatt av kursen, er det fordi den er viktig for prisveksten. En svakere krone gir høyere priser på det husholdninger og bedrifter kjøper fra utlandet.

Siden i fjor vår har vi hevet renten mye og raskt. At prisveksten likevel holder seg høy, kan kanskje gi et inntrykk av at rentehevingene ikke virker. Men hadde vi ikke satt opp renten, ville prisveksten vært høyere, blant annet fordi kronekursen ville vært svakere. Vi har heller ikke sett de fulle virkningene av renteøkningene vi har bak oss.

Figur: Veksten i norsk økonomi har avtatt

Renten bidrar nå til å kjøle ned økonomien. Aktiviteten i norsk økonomi er fortsatt høy. Mange er i jobb, og arbeidsledigheten har holdt seg lav. Men aktiviteten vokser ikke lenger like raskt, og presset i økonomien er i ferd med å avta. Prisveksten på bruktboliger har avtatt, og mange boliger ligger ute for salg. Trolig passerte vi konjunkturtoppen mot slutten av fjoråret.

For dem som har lån, har rentekostnadene steget kraftig. Så langt har mange kunnet holde forbruket oppe, fordi de sparte mye under pandemien. Men i en periode fremover vil flere trolig måtte redusere forbruket for å få endene til å møtes.

Mange er bekymret for egen økonomi og spør om det virkelig er nødvendig å heve renten så mye. Vi vet det har en kostnad at vi hever renten. Men kostnaden ved å la være kan bli større.

Når mine kollegaer og jeg skal ta beslutninger om renten, er vi opptatt av å balansere risikoen for å stramme inn for mye og risikoen for å stramme inn for lite.

Hvis vi hadde hevet renten raskere, kunne vi fått prisveksten fortere ned til målet. Men når vi setter renten, legger vi også vekt på hensynet til at flest mulig skal ha en jobb å gå til. Vi vil ikke heve renten mer enn det som er nødvendig for å få bukt med inflasjonen.

Men hvis vi hever renten for lite, risikerer vi at prisene fortsetter å stige raskt, og at husholdninger og bedrifter begynner å planlegge for høy inflasjon når de fastsetter sine utsalgspriser eller avtaler lønninger. Hever vi renten vesentlig mindre enn andre land, kan dessuten kronekursen svekke seg mye. Og hvis inflasjonen biter seg fast, kan det bli nødvendig å stramme enda kraftigere til, med fare for et alvorlig tilbakeslag der mange kan bli stående uten jobb. Det ønsker vi å unngå.

Modellen for lønnsdannelse i Norge reduserer faren for at det oppstår lønns- prisspiraler. Det gjør at vi ikke trenger å heve renten like mye som vi ellers måtte gjort. Men prisveksten kommer ikke ned til målet av seg selv.

Figur: Utviklingen har vært om lag som anslått

La meg nå å si litt mer om vurderingene våre på rentemøtet denne uken. Vi har ikke utarbeidet nye prognoser, men vi har vurdert ny informasjon om den økonomiske utviklingen opp mot de prognosene vi lagde i juni.

Hos våre handelspartnere avtok den økonomiske veksten gjennom våren. Mens den samlede prisveksten har gått ned i mange land, har den underliggende prisveksten holdt seg oppe. Sentralbankene har fortsatt å heve sine styringsrenter gjennom sommeren.

Her hjemme har energiprisene falt. Ser vi bort fra energiprisene, har inflasjonen holdt seg oppe. Arbeidsledigheten har holdt seg lav.

Vurderingen vår er at utviklingen samlet sett har vært om lag som ventet. Derfor holder vi oss også til planen vi hadde i juni, som var å heve renten til 4 prosent nå.

Vi vet at mange nå lurer på om vi ikke snart er ferdige med å heve renten.

Figur: Trolig hever vi renten igjen i september

Svaret er at vi har kommet et langt stykke på vei, men at vi tror renten må noe mer opp for å få prisveksten ned til målet innen rimelig tid.

Det videre forløpet for renten vil avhenge av den økonomiske utviklingen. Går det som vi nå tror, setter vi styringsrenten videre opp i september.

Dersom kronen blir svakere enn tidligere anslått eller presset i økonomien vedvarer, kan det bli behov for en høyere rente enn vi signaliserte i juni for å få inflasjonen ned. Dersom vi får en kraftigere oppbremsing i norsk økonomi eller inflasjonen avtar raskere, kan renten bli lavere enn vi har sett for oss.

Det er usikkerhet om de økonomiske utsiktene. Men målet vårt ligger fast. Vi vil sette renten slik at prisveksten stabiliseres nær 2 prosent. Slik bidrar vi til at husholdningenes kjøpekraft igjen kan bedres, og til høy sysselsetting og en stabil utvikling i økonomien over tid.